

T R E Ś Ć:

Rozmieszczenie zakładów wodnych w województwie Warszawskim, nap. Prof. M. Rybczyński, Warszawa.

Sprawozdania z posiedzeń.

WARSZAWA

7 STYCZNIA

1931 R.

S O M M A I R E:

Répartition des usines hydrauliques sur le territoire du département de Varsovie, par M. M. Rybczyński, Professeur à l'Ecole Polytechnique de Varsovie.

Comptes-rendus des séances des diverses Commissions.

Rozmieszczenie zakładów wodnych w województwie Warszawskim.

Napisał Prof. M. Rybczyński, Warszawa.

W związku z pracami inwentaryzacyjnymi nad istniejącymi w Polsce zakładami wodnymi, P.K.En. wykonał mapkę rozmieszczenia zakładów wodnych w województwie Warszawskim, na podstawie zgłoszeń do wpisów do ksiąg wodnych, oraz na podstawie już dokonanych wpisów, zestawionych przez Dyрекcję Robót Publicznych województwa Warszawskiego i uzupełnionych częściowo w drodze bezpośredniej korespondencji z właścicielami zakładów.

Brakujące dane pod względem mocy ustalono przy małych zakładach na podstawie potrzeb za instalowanych mechanizmów, a w braku i tych danych przyjmowano wartości przeciętne na danej rzece. Z kilku otrzymanych później odpowiedzi sprawdzono, że popełnione przy tem błędy, przy uwzględnieniu większej ilości zakładów, są minimalne.

Mapkę sporządzono na tych samych zasadach, co mapkę województwa Pomorskiego¹⁾. Zasady te opierają się na uchwalonych przez Prezydium P. K. En. normach inwentaryzacyjnych zakładów wodnych w Polsce²⁾.

Zebrane dane odnoszą się do 385 zakładów wodnych, z których 382 leży w zlewisku Wisły, zaś

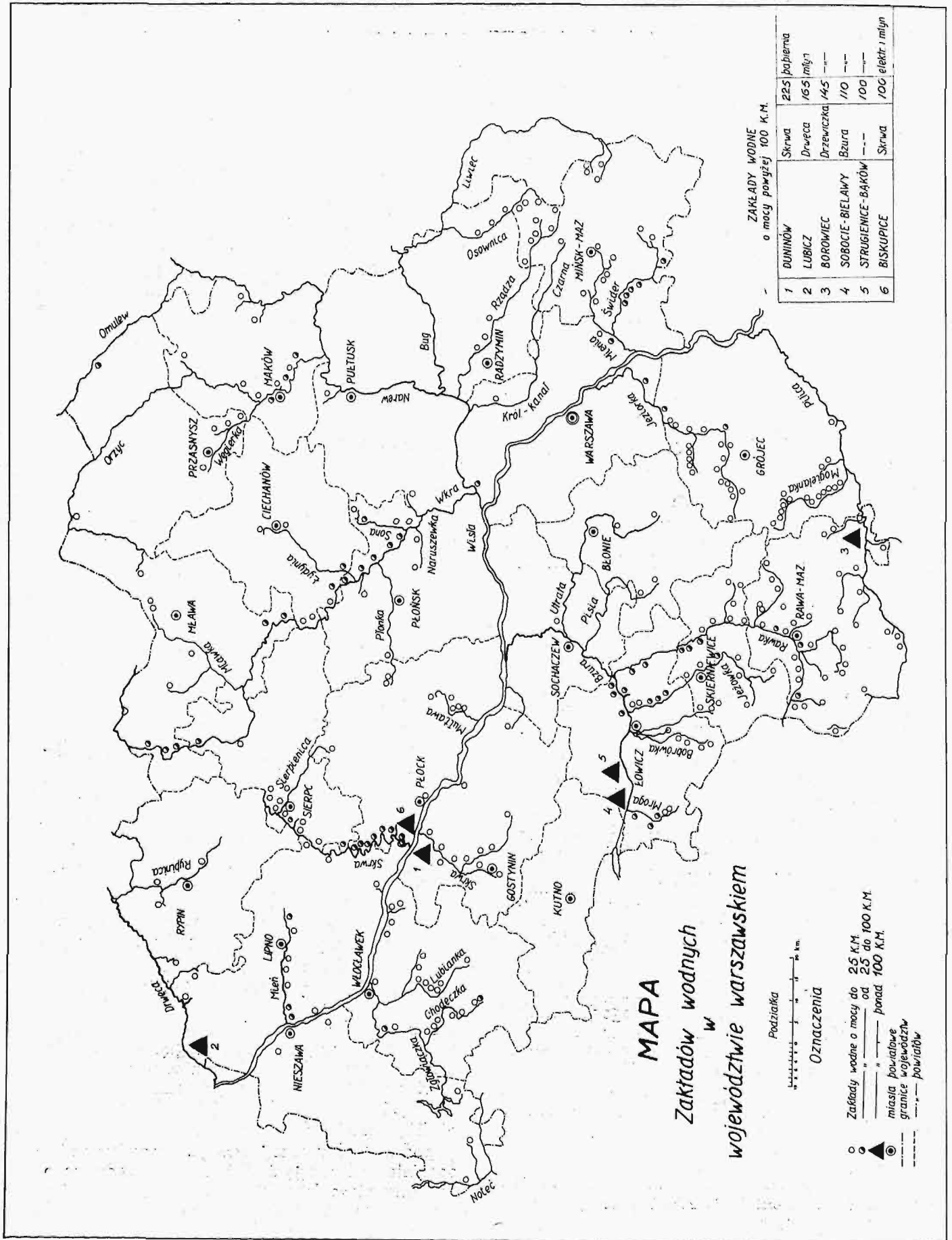
3 w dorzeczu Odry. Zakłady zniszczone w czasie wojny nie zostały podane do rejestracji, ponieważ przy ich ewentualnej odbudowie i tak wymagano by ponownego przedłożenia planów, jak dla nowego zakładu. Szczegółowe rozmieszczenie zakładów według rzek podaje tabela I.

Szczegółowe zestawienie mocy i produkcji zakładów o mocy powyżej 100 KM podano w tabeli, umieszczonej na mapce rozsiedlenia. Z zestawienia tego wynika, że na całym terenie woj. Warszawskiego znajduje się zaledwie 6 zakładów o mocy powyżej 100 KM, posiadających łącznie instalowanych silników na sumę 920 KM. Z tych zakładów 2 wytwarza energię elektryczną w ilości 1 252 660 kWh rocznie. Ponadto istnieją 3 elektrownie o mocy poniżej 100 KM (około 40 KM), rozporządzające łącznie 130 KM, z których jedna miejska w Makowie wytwarza 42 000 kWh rocznie, 2 inne służą wyłącznie do oświetlenia folwarków.

Spis zakładów wykazuje jednak, mimo nizinnego charakteru województwa, względnie dużą ich ilość, co prawda przeważnie o niewielkiej mocy. Największą ilość zakładów spotykamy w dorzeczu Bzury (96), następnie Wkry (43) i Skrwy północnej (33), jeżeli jednak dla oceny wartości dorzecza pod względem energetycznym weźmiemy równocześnie pod uwagę średnią moc zakładu, to otrzymamy nieco inną kolejność, średnio bowiem przypada na jeden zakład w dorzeczu rzeki Skrwy północnej i południowej, Drwęcy i Wkry 20 do 30 KM na zakład, podczas gdy na wszystkie

¹⁾ „Sprawozdania i prace P. K. En.”, t. III., Nr. 31/46 z 20.XI. 1929 r. „Rozsiedlenie zakładów wodnych w województwie Pomorskiem”.

²⁾ „Sprawozdania i prace P. K. En.”, t. II. Nr. 32/33.

Rys. 1.

TABELA I.

Rzeka i zlewisko	Zakłady poniżej 100 KM		Zakłady powyżej 100 KM	Razem	Moc w KM
	do 25 KM	od 25 do 100 KM			
W dorzeczu Wisły:					
Bzura	74	20	2	96	1 574
Drwęca	11		1	12	244
Jeziorka	19	4		23	344
Mień	8	2		10	138
Pilica	27	1	1	29	426
Skrwa północna	22	10	1	33	801
Skrwa południowa	12		1	13	398
Świder	20	6		26	412
Zgłowiączka	19	4		23	327
Drobne dopływy	21			21	109
Razem w dorz. Wisły	233	47	6	285	4 773
W dorzeczu Bugu:					
Wkra	28	15		43	891
Drobne dopł. Bugu	30			30	209
Razem w dorz. Bugu	58	15		73	1 100
W dorzeczu Narwi:					
Orzyc	11	6		17	329
Drobne dopł. Narwi	4	1		5	59
Razem w dorz. Narwi	15	7		22	388
Ogółem w zlewisku Wisły	306	69	6	381	6 261
W dorzeczu Odry:					
Noć (Noteć)	3			3	15
Suma w woj. Warszawskim	309	69	6	384	6 276

inne dorzecza przypada moc znacznie mniejsza (od 15 KM w dół). Wynika stąd, że obok Drwęcy, znacznej nam już z opisu zakładów pomorskich, znacznie jako źródła energii, mogą mieć w woj. Warszawskim przede wszystkim dorzecza Skrwy północnej i Wkry, wypływających z pojezierza, a także Skrwy południowej. Jeżeli uwzględnimy przeciętną moc zakładów, położonych na poszczególnych rzekach, to pomijając Drwęcę i Drzewiczkę, jako tylko w małej części należące do województwa Warszawskiego, na pierwszy plan wybijają się Bzura z 67 KM, Świder z 51 KM, Orzyc z 42 KM, Wkra z 35 KM, Skrwa południowa z 46 KM, Zgłowiączka z 36 KM, Skrwa północna z 27 KM, Mroga z 24 KM, Sona z 23 KM i Omulew (zakład zniszczony).

Z powyższych cyfr wynika, że rzeki na terenie województwa Warszawskiego stanowić mogą jedynie źródła energii dla pokrycia potrzeb lokalnych, nie przekraczających z reguły mocy kilkuset koni. Do rzek, które mogą tworzyć owo źródło energii, należą przede wszystkim rzeki północnych okolic województwa, wypływające z pojezierza, a więc obok Drwęcy, Orzyc, obie Skrwy, Wkra, Zgłowiączka, Sona i t. p.

W środku województwa możliwe jest wyzyskanie większych sił wodnych na części biegu Bzury i Świdra, zaś na południu — na Pilicy.

W materiałach do elektryfikacji Polski zaliczono do kategorii I sił wodnych jedynie Drwęcę, Zgłowiączkę (1160 KM brutto) i Pilicę. Na podstawie danych z inwentaryzacji, przypuszczam, że należałoby bliższą uwagę poświęcić również Orzycowi, obu Skrwom, Wkrze, Omulewowi, a częściowo także Bzurze i Świdrowi.

Odznaczenie Polskiego Komitetu Energetycznego.

Polski Komitet Energetyczny został odznaczony z okazji Powszechnej Wystawy Krajowej w Poznaniu w r. 1929 jedną z najwyższych nagród

państwowych, mianowicie dyplomem honorowym. Dyplom ten, otrzymany przed kilkoma tygodniami, brzmi jak następuje:

1929
POWSZECHNA WYSTAWA KRAJOWA
w Poznaniu
DYPLOM HONOROWY
przyznany
POLSKIEMU KOMITETOWI ENERGETYCZNEMU
przez
MINISTERSTWO PRZEMYSŁU i HANDLU
na
POWSZECHNEJ WYSTAWIE KRAJOWEJ 1929
<i>za działalność na polu racjonalnego wyzyskania źródeł energii.</i>
Warszawa, 10.IX.1930
Minister E. KWIATKOWSKI.